

LUONTOSelvitys SOMERON SALAKKAJÄRVEN SUUNNITTELUALUEESTA

Johdanto

Maanomistaja tilasi minulta 17.10.2024 luontoselvityksen kolmen rakennuspaikan loma-asuntoalueesta (kiinteistötunnukset 761-444-4-55 ja 716-444-2-100) Somerolla Somerniemellä Salakkajärven alueella osoitteessa Oinasjärventie 825. Suunnitteilla on kolmen rakennuspaikan siirtäminen noin 40 metriä itään päin maaston muotojen takia. Siirrosta rakennuspaikan pinta-ala säilyisi ennallaan.

Luontoselvityksen tarkoituksena on arvioida suunnittelualueen luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeimmät luonnonarvot sekä kuvata alueella olevat luontotyytit. Luontoselvityksessä erityisesti huomioitavia luonnonarvoja ovat luonnonsuojelulain suojellut (64 §) ja tiukasti suojellut (65 §) luontotyytit, vesilain 11 § suojellut luontotyytit sekä EU:n luontodirektiivin (liite I) ensisijaisesti suojeltavat ja suojeltavat luontotyytit. Selvityksessä huomioidaan myös luonnonsuojelulain 77 § mukaiset luonnonsuojeluasetuksen liitteen 4 erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikat sekä EU:n luontodirektiivin liitteen IV selkärankaisten eläinlajien ja kasvilajien mahdolliset tunnistettavat esiintymispaikat. Lisäksi huomioidaan metsälain 10 §:n erityisen tärkeät elinympäristöt. Kaava-alueen luonto pyritään jaottelemaan LuTU-luokittelun (Mäkelä & Salo 2024, Luontotyyppien punaisen kirjan verkkopalvelu) mukaan eri luontotyyteittäin huomioiden samalla luontotyyppin uhanalaisuusluokka (Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018).

Samalla arvioidaan suunnitellun rakennuspaikkojen siirron merkitystä alueen luonnolle huomioiden merkittävien luontoarvojen suotuisa suojelutaso.

Työn toteutus

Tässä työssä kävin läpi alueen luontoa koskevat taustatiedot, joita oli suhteellisen paljon; alueen Natura-luontoa koskevia tietoja, Someron rantaosayleiskaavan merkintöjä ja laji.fi -portaalin suojeltua lajistoa koskevia tietoja sekä Paikkatietoikkuna-portaalin luontoa ja erilaisia suojelualueita koskevia tietoja. Rantaosayleiskaavaa varten tehty luontoselvitys vuodelta 1998 (Metsätähti OY) on monin osin vanhentunut.

Tein maastokäynnin alueelle 24.10.2024, jolloin kuljin kaava-alueen ja sen välittömän lähiympäristön läpi. Maastokäynnin ajankohta oli myöhäinen monien putkilokasvien kartoittamiselle, mutta alueesta oli nähtävissä hyvä yleiskuva. Erityistä huomiota kiinnitin Hyyppärän harjualueella jo aikaisemmin havaittuihin uhanalaisiin lajeihin, joiden kartoittaminen oli mahdollista.

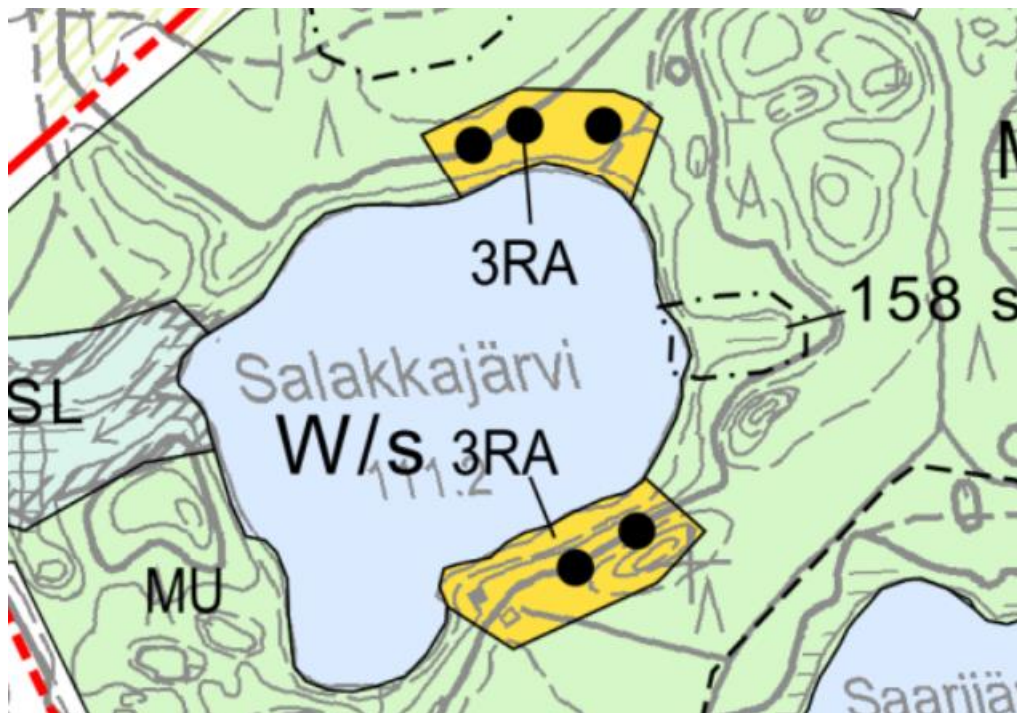
Tässä raportissa huomioidaan selvitysalueella olevien luontotyyppien uhanalaisuusluokka Suomen uhanalaisuusarviointin (Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018: Luontotyyppien punainen kirja) mukaisesti. Raportissa viitataan uhanalaisuusluokitukseen, jossa luontotyyppin tai lajin uhanalaisuutta kuvataan seuraavin luokin: CR = äärimmäisen uhanalaiset, EN = erittäin uhanalaiset, VU = vaarantuneet, NT = silmälläpidettävät ja DD = puutteellisesti tunnetut. Luokista CR, EN ja VU pidetään uhanalaisina.

Tulokset

Suunnittelualue sijaitsee Somerolla Salakkajärven pohjoisreunalla. Noin yhden hehtaarin kokoinen alue rajautuu länsi- ja lounaispuolelta Salakkajärveen ja muutoin ympäröivään hyvin laajaan metsäalueeseen. Alue on päättyvän pienen soratien päässä. Nykyisellään alueelle on rakennettu kaksi pienikokoista talousrakennusta.

Someron rantaosayleiskaavassa vuodelta 2000 alueelle on suunnattu loma-asuntoalue, jolla on kolme rakennuspaikkaa (Karttakuva 1). Ympäröivät alueet on osoitettu maa- ja metsätalousalueiksi, joilla on ympäristöarvoja ja jolle on annettu erillisiä metsänhoitosuosituksia. Yleiskaavassa osoitettu lähin suojelualue on 120 metriä rakennuspaikasta kaakkoon sijaitseva Salakkajärven erityisesti suojeltavan lajin yksityinen suojelualue (kaavamerkintä 158 sl). Kohdetta kuvataan kaavaselosteessa seuraavasti: ”Salakkajärven tihkupinta. Järven itärannalla on hetteinen, deltan reunaan syntynyt kosteikko, jossa harjumuodostuman pohjavesiä purkautuu tihkupinnoilta Salakkajärveen. Kosteikossa kasvaa komeaa suorarunkoista tervalepikkoa ja kasvillisuus edustaa lähinnä saniaislehtokorpea. Tihkupinnan sammalkasvisto on

rikasta, valtalajeina paikalla kasvaa mm. poimulehväsammas, lettolehtväsammas, palmusammas. Toinen lähellä sijaitseva suojelualue on järven toisella puolella yli 200 metriä rakennuspaikasta etelään oleva yksityismaiden luonnonsuojelualue; Hyyppärä, Karate ja Salakkajärvi (kaavamerkintä 102 SL), joka on suojeltu Natura 2000-perusteisesti. Yleiskaavaan on merkitty myös luontokohde, tienvarren lehtomainen alue (merkintä 163 sl) 50 metriä pohjoiseen rakennuspaikasta, mutta tätä luontokohdetta ei näy enää myöhemmissä paikkatietoaineistoissa. Myös Salakkajärvi on osoitettu rantaosayleiskaavassa suojeltavaksi vesialueeksi.

Karttakuva 1. Ote Someron rantaosayleiskaavasta. Selvityksen kohteena oleva kolmen rakennuspaikan loma-asuntoalue on lammen pohjoisreunalla.

Salakkajärven suunnitteluala kuuluu Hyyppärän harjualueen Natura 2000-alueeseen. Natura 2000-alueiden on tarkoitus turvata Euroopan unionin luontodirektiivissä määritellyjä luontotyyppisiä ja lajeja. Alueilla voidaan toteuttaa luontotyyppien ja lajien kannalta tärkeitä suojelutoimenpiteitä. Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa heikentää merkittävästi.

Hyyppärän harjualue on hyvin monimuotoinen Salpausselän harjumuodostuma-alue, jonka Natura 2000-suojeluperusteena on 12 erilaista luontotyyppiä. Kyseisellä harjualueella on mm. harjuja, soita, lähteitä, lampia, raviineja, puroja, kallioita ja järviä. Alueella esiintyviä suojeluperusteisia lajeja ovat liito-orava, kalkkisiemenkotilo, kiiltosirppisammas ja korpipohtosammas. Lisäksi alueella esiintyy muun muassa

harvinaisia harjukasveja, edustavia harjujen metsätyppejä ja uhanalaisia lintulajeja. Selvityksen kohteena olevalta suunnittelualueelta löytyy yhtä Hyypärän Natura 2000-alueen suojeluperusteena olevaa luontotyyppiä, **harjumetsää**.

Salakkajärven suunnittelualueella tai sen välittömässä lähiympäristössä ei ole merkittynä havaintoja uhanalaisista tai suojelluista lajeista (laji.fi-portaali). Lähimmät havaitut uhanalaiset lajit ovat noin 120 metriä etelämpänä olevalta suojelualueelta; isonauhasammal, jonka uhanalaisuusluokitus on vaarantunut (VU) sekä harsosammal, jonka uhanalaisuusluokitus on myös vaarantunut (VU). Lisäksi Salakkajärven itäpuolella olevalla yksityisellä suojelualueella on havaittu korpahohtosammalta, joka on uhanalaisuusluokituksestaan vaarantunut (VU) ja luonnonsuojelulain erityisesti suojeltava laji sekä Euroopan unionin tärkeänä pitämä laji, jonka suotuisasta suojelutasosta on huolehdittava. Samaiselta suojelualueelta on myös liito-oravan jätöshavaintoja vuodelta 2014. Liito-orava on myös uhanalaisuusluokituksestaan vaarantunut laji ja Suomessa esiintyvä Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttävä laji.

Maastoselvityksen yhteydessä arvioin alueen sopivuutta liito-oravan elinpiiriksi. Selvitysalueella ei esiinny liito-oravalle tyypillistä metsää, joka voisi olla iäkkäitä kuusimetsiä ja sekapuu-, lehtipuu- tai haapavaltaisia varttuneita metsiä, joissa olisi tarpeeksi suojaa ja koloja liito-oravalle. Selvitysalueen mäntykangasmetsästä puuttuivat liito-oravalle elintärkeät kolopuut ja suojapaikat. Suunnittelualue ei myöskään ole tarpeeksi kosteaa kasvupaikkaa suojellulle korpahohtosammaleelle, jota on havaittu toiselta puolelta Salakkajärveä.

Kuva 1. Loma-asuntoalueen nykyinen rakennettu osa talousrakennuksineen ja laitureineen sekä piha-alue.

Karttakuva 2. Ote alueen maastokartasta, jossa näkyvät lähimmät yksityismailla olevat luonnonsuojelualueet.

Jaoin suunnittelualueen osa-alueisiin luonnon ja muiden erityispiirteiden perusteella (Karttakuva 3). Kuvaan luonnon eri osa-alueet seuraavaksi tarkemmin.

Karttakuva 3. Selvitysalue jaoteltuna karkeasti osa-alueisiin luontotyyppien ja muiden erityispiirteiden mukaan.

- A) *harjumetsän valorinne* on rajattu tummanvihreällä.
- B) *taimikkoala* on rajattu vaaleanvihreällä.
- D) *uusi suunnittelualue* on rajattu sinisellä
- nykyinen rakennettu ala pihapiireineen* on rajattu ruskealla.

A) Harjumetsän valorinne

Suurin osa suunnittelualueesta on harjumetsää (Kuva 2), joka on koko maassa uhanalaisluokituksestaan vaarantunut (VU) luontotyyppi. Tämä on suunnittelualueen luontoarvoiltaan merkittävintä aluetta. Alueen metsä on lounais- ja länsirinnettä eli harjumetsän paisteista valorinnettä. Kyseinen alue on harvaa, valoisaa, kuivaa mäntykangasmetsää, joka on lähimpänä häränsilmä-puolukkatyyppin harjumetsää. Männyn lisäksi muut puulajit puuttuvat lähes kokonaan muutamaa koivua lukuun ottamatta. Myös pensaskerros puuttuu. Kenttäkerroksen valtalajina on seinäsammal ja runsaana esiintyy myös kynsisammalia (spp). Yleisin varpu on puolukka ja jonkin verran esiintyy kanervaa sekä paikoin mustikkaa. Jäkeliä kasvaa laikuittain

runsaana, lähinnä harmaaporonjäkälää. Pohjakerroksen sammal- ja jäkäläkerros on yhtenäinen eikä kivennäismaapaljastumia ole. Myöhäisen kartoitusajankohdan takia useita putkilokasveja ei voida havainnoida, joten harjukasvien esiintymistä eli harjumetsän edustavuutta ei voida varmuudella arvioida. Yleiskuva harjumetsästä on kuitenkin nähtävissä. Alueen maaperä on harjuille tyypillisesti hiekka- ja sorapitoista. Harjurinteen kaltevuus on paikoin enimmillään 20 % (sadan metrin matkalla nousua on 20 metriä).

Harjumetsän alueella on tehty pieniä poimintahakkuita ja lahoppuuta on paikoin kohtalaisesti ja paikoin niukanlaisesti. Puuston ikäjakauma on melko tasainen, enimmältä osin varttuneempaa mäntyä, vähän myös nuoria puita. Kaiken kaikkiaan harjumetsän luonnontilaisuus on hyvä; harjukasvillisuus hyötyy usein varovaisesta puuston harventamisesta ja metsän aukkoisuudesta.

Harjumetsien valorinteet on huomioitu luonnonsuojelulaissa: ne ovat *luonnonsuojelulain 64 §:n suojeltuja luontotyypppejä* ja ne ovat lain perustelujen mukaan ”harjumuodostumien kaakko-länsi-suuntaisia vähäpuustoisia rinteitä, joiden kaltevuus on vähintään 5 % ja joiden sijainti mahdollistaa edustavan valorinteen paahdeympäristön kehittymisen.” ELY-keskus voi päättää suojella luontotyyppin säilymiselle tärkeän luonnontilaisen tai luonnontilaiseen verrattavan esiintymän rajauspäätöksellä, minkä jälkeen suojeltua esiintymää ei saa heikentää tai hävittää. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille. Suojelupäätös ei kuitenkaan estä kohteen tilaa parantavia metsätaloudellisia hoitotoimia.

Harjumetsän valorinteiden tilaa parantavia hoitotoimia voisivat olla puuston harvennus, pienaukkojen tekeminen, kivennäismaan paljastaminen sekä kohteita karuunnuttavat poltot. Toimilla voidaan hyödyttää taantuneita ja uhanalaistuneita paahde- ja harjukasveja, jotka ovat monien uhanalaisten hyönteislajien isäntäkasveja. Sekä valorinteille tyypilliset kasvit että hyönteiset tarvitsevat lisääntyäkseen paljasta kivennäismaata. Myös lahoppuun lisääminen hyödyttää eräitä uhanalaisia lahoppuista riippuvaisia hyönteisiä.

Kuva 2. Harjumetsän valorinnettä.

B) Taimikkoala

Suunnittelualueen luoteiskulmassa (Karttakuva 3) on pienialainen, nuori ja hyvin tiheä mäntytaimikko. Alue ei ole edustavaa tai luonnontilaista harjumetsää.

Kuva 3. Alueen mäntytaimikkoa.

C) Salakkajärvi

Salakkajärvi on pienikokoinen, laskujoeton harjujärvi. Someron rantaosayleiskaavassa järvi on merkitty suojeltavaksi vesialueeksi (W/s), jolloin ”ympäristön tilaan vaikuttavia toimenpiteitä suorittaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että vesialueen luonnon ominaispiirteitä ei heikennetä. Ennen ympäristöä muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee kuulla alueellista ympäristökeskusta.” Salakkajärvi ei kuulu vesilain 11 § suojeltuihin luontotyyppeihin.

Kuva 4. Näkymä Salakkajärvelle suunnittelualueen pihapiiriltä.

D) Uusi suunnittelualue

Nykyistä loma-asuntoaluetta on suunnitteilla siirtää noin 40 metriä itään päin siten että alueen koko säilyisi ennallaan. Kuvaan seuraavassa tätä uutta rakennusalaa (Kuvat 5 ja 6, Karttakuva 3), jolle rakennusalue siirtyisi.

Uusi suunnitteluala sijoittuu pihaan johtavan soratien itäpuolella olevalle pienelle tasaiselle kumpareelle, nykyisten kahden talousrakennuksen ja sorapitoisen piha-alueen läheisyyteen. Tältä pieneltä alalta puusto on kaadettu ja maastoa muokattu siten että hiekka- ja moreenipitoinen paljas maa on esillä. Alue ei ole pinnanmuodoiltaan harjumetsän valorinnettä, mutta siinä on aiemmin saattanut kasvaa boreaalista luonnonmetsää. Kaiken kaikkiaan alue on ihmistoiminnan muokkaamaa ja luontoarvoja ei ole nähtävissä.

Kuva 5. Uuden suunnittelualueen paikka kuvattuna Salakkajärvelle päin. Aukealla kasvaa muun muassa kastikoita spp.

Kuva 6. Uusi suunnittelualue kuvattuna vastakkaiselta suunnalta.

Johtopäätökset

Suunnittelualueelta löytyy luonnonsuojelulain 64 § mukainen suojeltu luontotyyppi, *harjumetsän valorinne*. Sama alue on myös EU:n tärkeänä pitämä luontodirektiivin luontotyyppi, *harjumetsä*. Luontotyypin suotuisa suojelutaso tulisi turvata alueella. Tätä tukisi myös suunnitteilla oleva nykyisten rakennuspaikkojen siirtäminen itään päin, jolloin olisi mahdollista säilyttää kaistale *harjumetsän valorinteestä* länsipuolella. Samalla uusi rakennuspaikka itäpuolella osoitettaisiin alueelle, jonka luontoarvot ovat vähäiset maaston muokkauksen ja hakkuiden jäljiltä.

Suunnittelualueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei ole muita luonnonsuojelulain suojeltuja (64 §) luontotyyppejä tai tiukasti suojeltuja (65 §) luontotyyppejä tai vesilain 11 § suojeltuja luontotyyppejä. Selvitysalueella ei myös ole *harjumetsän* lisäksi muita EU:n luontodirektiivin suojeltavia luontotyyppejä tai metsälain 10 § mukaisia tärkeitä elinympäristöjä. Suunnittelualueelta tai sen välittömästä läheisyydestä ei ole aikaisempia havaintoja eikä maastokäynnin yhteydessä havaittu EU:n luontodirektiivin liitteen IV selkärankaisten eläinlajien tai kasvilajien esiintymispaikkoja, tosin monien lajien esiintymistä ei voida luotettavasti poissulkea maastokäynnin aikana.

Senja Vainioranta

Senja Vainioranta

FM, biologi

Kirjallisuutta:

Airaksinen, Karttunen. 2001. Natura 2000-luontotyyppiopas. 2. korjattu painos.

Hyypäränharjun toimintasuunnitelma, METSO-yhteistoimintaverkostohanke

Arnkil, N., Salin, S. & Heinonen, P. 2024, EU:n luontodirektiivin luontotyyppien tilan parantaminen – Selvitys sitoumuksen edellyttämistä toimista. Luodsi-hankkeen loppuraportti. Tapion raportteja nro 66.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018: Luontotyyppien punainen kirja.

SYKE & Metsähallitus. 2020. Natura 2000 -luontotyyppien inventointiohje. Versio 9. 78 s.

Someron rantaosayleiskaava, 2000.

Ympäristötutkimus Metsätähti Oy.1996.Täydennetty 1998. Somero Luontoselvitys rantayleiskaavoitusta varten, 30 s.

Paikkatietoikkuna-portaali

Laji.fi-portaali